

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLANMA İLE İLGİLİ BEKLENTİLERİ

Burcu AKPINAR SÖYLEMEZ¹, Merve Aliye AKYOL^{1,2}, Özlem KÜÇÜKGÜÇLÜ¹, Ahmet Turan IŞIK³

1. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir
2. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İç Hastalıkları Hemşireliği Doktora Programı, İzmir
3. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Geriatri Bilim Dalı, İzmir

Sorumlu Yazar: Dr. Öğr. Üyesi Burcu AKPINAR SÖYLEMEZ

E-posta: burcu.akpinar@deu.edu.tr

Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Bölümü İzmir/Türkiye Tel: 0535 7431641

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLANMA İLE İLGİLİ BEKLENTİLERİ

Giriş: Yaşlı nüfusun artması sonucu hemşireler daha fazla yaşlı bireye bakım verir hale gelmiştir ve bu trendin gelecekte de giderek artması beklenmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlanma ile ilgili beklentilerinin olumlu olmasının ilerideki yıllarda yaşlılara sunulan sağlık bakım hizmetlerinin kalitesini artıracığı düşünülmektedir.

Amaç: Bu araştırma hemşirelik öğrencilerinin yaşlanmayla ilgili beklentilerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Bulgular:

Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipte yapılan çalışmanın evrenini bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümü öğrencileri oluşturmuştur. Örneklemeye çalışmaya katılmayı kabul eden 305 öğrenci dâhil edilmiştir. Veriler kişisel bilgi formu ve yaşlanma ile ilgili beklentiler ölçeği kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde sayı, ortalama, yüzde dağılımları, bağımsız gruplarda t testi, Mann Whitney-U testi, One-way ANOVA testi ve korelasyon testi kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 20.84±1.75 olup, %78.0'i kadın, %25.3'ü üçüncü sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin yaşlanma ile ilgili beklentiler ölçeği toplam puan ortalamasının 44.35±15.05 olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin yaşlıya yönelik ders almış olma durumunun (p=0,02) ve öğrenim görmekte oldukları sınıfın (p<0,001) öğrencilerin yaşlanma ile ilgili beklentilerini etkilediği bulunmuştur. Öğrencilerinin fiziksel sağlık ölçek alt boyut puan ortalamaları ile yaş arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (r=.162, p=.004). Daha önce yaşlıyla yaşama durumu (p=0,90), cinsiyet (p=.23), yaşlıyla çalışmayı isteme durumunun (p=.58) ve yaşlıya bakım verme deneyimi (p=.13) ise hemşirelik öğrencilerinin yaşlanma ile ilgili beklentilerini etkilemediği bulunmuştur.

Sonuç: Hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlanma ile ilgili beklentilerinin orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Yaşlılığa ve yaşlı bireylere karşı oluşan ön yargılardan uzaklaşılması bu döneme yönelik olumlu bakış açısı kazanılması ile mümkün olacaktır. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlıyla ilgili beklentilerinin olumlu yönde etkilenmesi için müfredatta yaşlılık ve yaşlı bakımına yönelik konulara ve uygulamalara daha fazla yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, öğrenciler, yaşlılık, beklentiler.

NURSING STUDENTS' EXPECTATIONS REGARDING AGING

Background: As the elderly population increases, the nurses have become more and more cared for elderly individuals and this trend is expected to increase in the future. It is considered that nursing students' the positive expectations of the aging will increase the quality of the elderly health care services in the years to come.

Aim: This study was conducted to determine nursing students' expectations about their aging.

Methods: The population of the study that had a descriptive and cross-sectional design was composed of nursing students of a state university. The sample consisted of 305 students who agreed to participate in the study. Data was collected by a personal information form and expectations regarding ageing scale. Number, mean, percentage, independent samples t-test, Mann Whitney-U test, One-way ANOVA test and correlation test were used in the analysis of data.

Results: The students' mean age was 20.84±1.75 while 78.0% were female, 25.3% were third-grade students. It was found that the mean score of the students obtained from expectations regarding ageing scale was 44.35±15.05. It was found that the students who took a geriatric nursing course (p=.02) and the class and the age of the students (p<.001) affect the aging expectations of the students. A statistically significant correlation was found between the mean scores of physical health subscale scores and age in the positive direction of the students (r=.162, p=.004). It was found to live with elderly people (p=.90), gender (p=.23), to want work with elderly people (p=.58), caregiving elderly people experiences (p=.13) did not affect the expectations regarding ageing scale mean scores of nursing students.

Conclusion: It was determined that nursing students' expectations regarding ageing were moderate. It will be possible to get away from prejudices against elderly and elderly people with a positive perspective towards this age period. For the expectation of nursing students to be influenced positively, giving more place to issues and practices regarding geriatrics and geriatric patient care in the curriculum.

Keywords: Nursing, students, aging, expectations.

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ] 2015 yılında %12 olan 60 yaş üstü birey sayısının 2050'de %22'lere ulaşacağını öngörmektedir (1). Ayrıca DSÖ (2015) tarafından yaşlı nüfusun artış hızının eskisine oranla daha fazla olduğu bu nedenle her ülkenin kendi sağlık ve sosyal sistemleri çerçevesinde değişen demografik yapıya hazırlıklı olması gerektiği belirtilmektedir. Türkiye de değişen demografik yapıyla yüz yüze olan ülkeler arasındadır. Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] 2017 yılı verilerine göre yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı 2013 yılında %7.7 iken, 2017 yılında %8.5'e yükselmiştir. Türkiye nüfusu yaşlanmaya devam edecek ve 2023 yılına gelindiğinde yaşlı nüfusunun %10.2'ye, 2030 yılında %12.9, 2040 yılında %16.3, 2060 yılına gelindiğinde ise bu oranın %22.6'ya yükseleceği tahmin edilmektedir (2). Bu projeksiyonlar göz önünde bulundurulursa bugünün gençleri geleceğin yaşlı popülasyonunu temsil edecektir. Bu nedenle erişkinlik döneminde yaşlanmayla ilgili beklentilerin belirlenmesi ve gerekliyse değiştirilmesi sayesinde yaşlılık döneminde yaşanacak pek çok soruna çözüm bulunmuş olacaktır. Yaşlı bireyler sağlık durumlarındaki değişiklikleri yaşlılığa bağlamaları nedeniyle hastalık semptomlarını kabullenmekte, yardım aramamakta ve önleyici yöntemleri daha az oranda kullanmaktadırlar. Bazı durumlarda sağlık sorunlarını yaşlılığa atfetmeleri sağlık durumlarının daha da kötüleşmesine neden olmaktadır (3). Yaşlılar sağlık sorunlarını yaşlanmanın beklenen bir parçası olduğunu düşünürlerse, başarılı yaşlanmayı mümkün

kılan sağlığı geliştirme davranışlarına daha az istekli olabilirler. Örneğin, kadenci sağlık inançlarının, tedavi aramadaki gecikmelerle ve düşük koruyucu sağlık davranışları ile ilişkili olduğu göz önüne alındığında, yaşlanmayla ilgili düşük beklentilerin olması, yaşlı bireylerin depresyon ve ağrı gibi tedavi edilebilen sorunlar için daha az sağlık hizmeti aramasına neden olabilir. Bu nedenlerle yaşlanma ile ilgili beklentileri erişkinlik döneminde belirlemek ve gerekli önlemleri almak yaşlanma dönemi için oldukça önemlidir.

Hemşirelik öğrencileri, yaşlılık ile ilgili beklentilerinin değerlendirilmesinin önemli olduğu gruplardan birisidir. Yaşlı nüfusun artması sonucu hemşireler daha fazla yaşlı bireylere bakım verir hale gelmiştir. Bu trendin gelecekte de giderek artması beklenmektedir. Hemşirelerin yaşlanma ile ilgili beklentileri ve yaşlılara yönelik tutumu göz ardı edilemeyecek bir etkidir (4). Yaşlılara yönelik negatif tutumları fazla olan sağlık profesyonellerinin yaşlılarla birlikte çalışma istekliliği olumsuz etkilenmekte, sağlık sektöründe daha fazla ihtiyaç olmasına rağmen yaşlıyla çalışmak isteyenlerin sayısı azalmaktadır (5). Ayrıca hemşirelerin yaşlılara yönelik olumsuz tutum, değer ve inanca sahip olmasının, yaşlılara yönelik kaliteli sağlık bakım hizmeti sunulmasını engelleyebileceği bildirilmektedir (6). Bu nedenle ileride bu mesleği icra edecek öğrencilerin yaşlanma ile ilgili beklentilerinin belirlenmesi son derece önemlidir. Bu çalışma, hemşirelik fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin yaşlanma ile ilgili beklentilerini incelenmek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER**Araştırmanın Tipi**

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir çalışmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma Nisan-Mayıs 2018 tarihinde Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesinde yürütülmüştür.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesinde öğrenim gören 329 birinci sınıf, 315 ikinci sınıf, 606 üçüncü sınıf ve 330 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklemi ise araştırmada zaman ve maliyet etkinliği göz önünde bulundurularak basit rastgele örneklem seçimi kullanılarak her sınıftan temsili yaklaşık 75 öğrenci (n=305) oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Sosyodemografik verilerini gösteren kişisel bilgi formu ve yaşlanmayla ilgili beklentiler ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Örnekleme alınan öğrencilerin sosyodemografik bilgilerini ve yaşlanmayla ilgili beklentilerini etkileyebilecek verileri elde etmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Formda yaş, cinsiyet, sınıf, daha önce yaşlıya yönelik ders alma durumu, daha önce yaşlıyla yaşama, yaşlıya bakım verme deneyimi ve yaşlıyla çalışmak isteyip istemediği soruları yer almaktadır.

Yaşlanma İle İlgili Beklentiler Ölçeği

Yaşlanma ile ilgili beklentiler ölçeği 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri 1 (kesinlikle doğru) - 4 (kesinlikle yanlış) arasında değişen likert tipte bir ölçektir (7). Ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır: fiziksel sağlık (1-4. madde), zihinsel sağlık (5-8. madde) ve bilişsel işlev (9.-12. madde). Her bir alt boyut maddelerinden elde edilen puan toplanır ve bu sayıdan dört çıkarılır. Elde edilen sayı 25 ile çarpılıp üçe bölünür. Her bir alt boyut için 0-100 arasında puan elde edilir. Tüm ölçek için tüm maddelerden elde edilen puanlar toplanır, bu sayıdan 12 çıkarılır, çıkan sayı 25 ile çarpılarak dokuza bölünür. Bu işlemler sonrası 0-100 arasında bir puan elde edilir. Ölçeğin kesim noktası bulunmamakta, düşük puanlar başarılı yaşlanmaya ilişkin beklentilerin daha düşük olduğunu göstermektedir. On iki maddelik ölçeğin orijinal halinin güvenilirliği ve geçerliliği, Sarkisian ve arkadaşları (2005) tarafından yapılmış ve Cronbach alfa değerleri **Fiziksel Sağlık** alt boyutu için .79, **Zihinsel Sağlık** alt boyutu için .73 ve **Bilişsel İşlev** alt boyutu ve toplam için .89'dur. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Beşer ve arkadaşları (2012) tarafından yapılmış ve Cronbach alfa değerleri **Fiziksel Sağlık** alt boyutu için .51, **Zihinsel Sağlık** alt boyutu için .48 ve **Bilişsel İşlev** alt boyutu için 0.75 ve toplam için .76'dur (8).

Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamına alınan öğrencilere araştırma ile ilgili gerekli açıklama yapılarak bilgilendirilmiş gönüllü onam formu dolduruldu. Daha sonra öğrencilere kişisel bilgi

formu ve yaşlanma ile ilgili beklentiler ölçeği verildi. Verilerin değerlendirilmesi bilgisayar ortamında SPSS (Statistical Package for The Social Sciences), version 22.0 programı kullanılarak araştırmacılar tarafından yapıldı. Normal dağılıma uyan verilerin değerlendirilmesinde parametrik testler, uymayan verilerin karşılaştırılmasında non-parametrik testler uygulanmıştır. Değerlendirmede sayı, ortalama ve yüzde dağılımları bağımsız gruplarda t testi, Mann Whitney-U testi, One-way ANOVA testi kullanılmıştır (9).

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nde yapılması için kurum izni ve Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik izni (3933-GOA-2018/10-10) alınmıştır. Çalışmaya gönüllü dâhil olan öğrencilerden yazılı aydınlatılmış onam alınmıştır.

BULGULAR

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin yaş ortalaması 20.84 ± 1.75 yıldır. Öğrencilerin %25.3'ü üçüncü sınıfta öğrenim görmekte, %78.0'i kadındır. Öğrencilerin %86.6'sının yaşlıya yönelik ders almadığı ve yalnızca %8.9'un geriatri hemşireliği seçmeli dersi aldığı görülmüştür. Öğrencilerin %64.6'sı daha önce bir yaşlı bireyle yaşadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %58.7'si daha önce yaşlıya bakım verme deneyimi olduğunu ve %62.6'sı mezun olduğu zaman yaşlı bireylerle çalışmak istediğini belirtmiştir (Tablo I).

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlanma ile ilgili beklentiler ölçeği toplam puan ortalamasının 44.35 ± 15.05 olduğu saptanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin fiziksel sağlık alt boyut puan ortalamasının 35.71 ± 15.54 , zihinsel sağlık alt boyut puan ortalamasının 54.48 ± 20.44 ve bilişsel işlev alt boyut puan ortalamasının 42.86 ± 21.70 olduğu belirlenmiştir (Tablo I).

Tablo I'de öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre yaşlılık ile ilgili beklentiler ölçeği toplam puan ve alt boyut puan ortalamaları yer almaktadır. Öğrencilerin sınıflarına göre ölçek toplam puan ortalaması ve alt boyutlarının puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (Tüm Ölçek için $p=.001$; Fiziksel Sağlık için $p=.002$; Zihinsel Sağlık için $p=.001$; Bilişsel İşlev için $p=.002$). Farkın hangi sınıftan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Bonferroni düzeltilmeli bağımsız gruplarda t testi yapılmıştır. Test sonucuna göre 1. ve 3. sınıfların puan ortalamaları arasında ($t=10.306$ $p=.03$), 1. ve 4. sınıfların puan ortalamaları arasında ($t=12.488$, $p=.01$), 2. ve 3. sınıfların puan ortalamaları arasında ($t=12.969$ $p=.00$), 2. ve 4. sınıf öğrencilerin puan ortalamaları arasında ($t=7.715$ $p=.02$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Yaşlıya yönelik ders alan öğrencilerin fiziksel sağlık, bilişsel işlev alt boyut ve ölçek toplam puanlarının daha yüksek olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p=.014$, $p=.023$, $p=.029$, Tablo I). Hemşirelik öğrencilerinin fiziksel sağlık ölçek puan ortalamaları ile yaş arasında pozitif yönde

Tablo I. Hemşirelik Öğrencilerinin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Yaşlılık Algısı Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamaları (n = 305)

Sosyodemografik özellikler	n (%)	Fiziksel Sağlık X±Ss	Zihinsel Sağlık X±Ss	Bilişsel İşlev X±Ss	Ölçek toplam X±Ss
Sınıf					
1	77 (25.2)	33.11±14.11	48.70±19.54	44.15±20.50	41.99±14.49
2	75 (24.6)	32.22±14.90	50.33±19.54	36.33±18.20	39.62±13.31
3	77 (25.3)	36.58±15.77	60.06±21.30	49.56±24.44	48.73±15.11
4	76 (24.9)	40.89±16.11	58.77±19.19	41.22±21.38	46.96±15.63
Toplam	305 (100.00)	35.71±15.54	54.48±20.44	42.86±21.70	44.35±15.05
		F=5.070 p=.002*	F=6.439 p=.000*	F=5.150 p=.002*	F=6.351 p=.000*
Cinsiyet					
Kadın	238 (78.0)	36.30±15.37	55.42±20.29	42.96±20.77	44.89±14.39
Erkek	67 (22.0)	33.58±16.08	51.11±20.76	42.53±24.87	42.41±17.18
		t=1.270 p=.205	t=1.527 p=.128	t=0.141 p=.888	t=1.195 p=.233
Yaşhya Yönelik Ders Alma Durumu					
Alan	41 (13.4)	41.26±14.18	56.09±21.16	50.00±22.59	49.11±15.81
Almayan	264 (86.6)	34.84±15.59	54.22±20.36	41.76±21.39	43.61±14.82
		t=2.477 p=.014**	t=0.544 p=.587**	t=2.277 p=.023**	t=2.192 p=.029**
Daha önce yaşlyla yaşama durumu					
Yaşayan	197 (64.6)	36.25±15.13	54.39±20.95	42.17±22.09	44.27±15.64
Yaşamayan	108 (35.4)	34.72±16.29	54.62±19.57	44.13±21.01	44.49±13.97
		t=0.821 p=.412	t=-0.094 p=.925	t=-0.754 p=.451	t=-0.122 p=.903
Daha önce yaşlyla bakım verme deneyimi					
Olan	179 (58.7)	36.96±15.87	55.77±20.39	43.57±22.13	45.43±15.47
Olmayan	126 (41.3)	33.92±14.95	52.64±20.45	41.86±21.12	42.81±14.35
		t=1.684 p=.093	t=1.317 p=.189	t=0.677 p=.499	t=1.502 p=.134
Yaşlyla Çalışmayı İsteme Durumu					
İsteyen	191 (62.6)	35.55±15.47	55.54±20.21	43.06±22.91	44.72±15.50
İstemeyen	114 (37.4)	35.96±15.73	52.70±20.78	42.54±19.59	43.73±14.31
		t=-0.221 p=.826	t=1.713 p=.242	t=0.202 p=.840	t=0.551 p=.582
Yaş X±Ss	20.84±1.75	r=0.162	r=0.091	r=-0.068	r=0.064
		p=.004	p=.114	p=.239	p=.262

*p<.001

**p<.05

istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (r=0.162, p=0.004).

TARTIŞMA

Son yüzyılda ön plana çıkan en önemli demografik olgulardan birisi nüfusumuzun yaşlanmasıdır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bu olguya yönelik özellikle sağlık hizmetleri açısından hazır olmaları önem arz etmektedir. Sağlık hizmetlerinden yaşlılar daha

fazla yararlanmaktadır ve bu durumun giderek artacağı öngörülmektedir. Yaşlıların artan bakım gereksinimleri ile birlikte yaşlı bireylere hizmet verecek hemşirelere de gereksinim giderek artmaktadır. Bu nedenle hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin yaşlanma ile ilgili beklentilerinin incelenmesi önem arz etmektedir. Çalışmamızda hemşirelik öğrencilerinin yaşlılık ile ilgili beklentileri orta düzeyde bulunmuştur (44.35±15.05).

Literatürde hemşirelik öğrencilerinin yaşlılık ile ilgili beklentilerini belirlemeye yönelik bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Fakat aynı kültürde yapılmış hemşirelik öğrencilerinin yaşlılığa yönelik tutumlarını inceleyen başka çalışmalarla benzerlik göstermektedir (10-13). Çalışmaya katılan öğrencilerin %58.7'sinin yaşlı bireye bakım verme deneyimi olması ve %62.6'sının mezun olduğunda yaşlı bireylerle çalışmak istemesi nedeniyle yaşlılık ile ilgili beklentilerinin düşük olmadığı düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan 3. ve 4. Sınıf öğrencilerin yaşlanma ile ilgili beklentiler ölçek puan ortalamaları 1. ve 2. Sınıf öğrencilere göre daha yüksektir. Literatürdeki çalışma sonuçları farklılık göstermekte çalışmaların çoğu öğrencilerinin eğitim gördükleri sınıf arttıkça yaşlı bireylere yönelik tutumlarının da olumlu yönde arttığını bildirmektedir (14-16). Eğitim görülen sınıfın yaşlıya yönelik tutumu etkilemediğini gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (11, 17). Birinci ve ikinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin yaşlılık ve yaşlı sağlığı konularında daha az bilgi sahibi olmaları ve klinik uygulamalarda yaşlıya bakım verme deneyiminin de daha az olması nedeniyle yaşlanma ile ilgili beklentilerinin daha düşük olduğu düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşlanma ile ilgili beklentilerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatürdeki çalışma sonuçları farklılık göstermektedir. Erkek öğrencilerin yaşlı bireylere daha olumlu tutumları olduğunu gösteren çalışmalar (11, 18)

olduğu gibi kadın öğrencilerin daha olumlu tutumları olduğunu gösteren çalışmalar (16, 19) da bulunmaktadır. Ayrıca literatürdeki bazı çalışmalar cinsiyetin yaşlılık ile ilgili tutumları etkilemediğini göstermektedir (10, 15, 20-23). Türk toplumunda yetişkin bireylerin yaşlılık dönemine ilişkin görüşlerinin incelendiği bir araştırmada, bireylerin yaşlılık dönemine ilişkin görüşlerine cinsiyetin etkisinin olmadığı bulunmuştur (24). Bireylerde yaşlı imgesi ve yaşlanmayla ilgili inançlar yaşadığı toplumda kültürden etkilenerek oluşmaktadır (21). Türk kültüründe yaşlı bireye saygı gösterilmekte, bilgeliklerine önem verilmektedir. Türkiye'de yaşlılık dönemine ilişkin beklentiler araştırmasında, yaşlılara ve yaşlılığa karşı olumlu tutumun %84 olduğu bulunmuştur (25). Bu nedenle benzer kültürde yetişmiş öğrencilerin cinsiyete göre yaşlılığa ilişkin beklentilerinin farklılık göstermediği düşünülmektedir.

Çalışmada yaşlıya yönelik ders alan öğrencilerin yaşlanma ile ilgili beklentilerinin ders almayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde de öğrencilere yönelik hazırlanmış eğitim programlarının, yaşlılara yönelik pozitif tutumu arttırmada etkili olduğu belirtilmektedir (26-29). Türkiye'de pek çok hemşirelik okulunda geriatri dersi bulunmamakta ancak sınırlı sayıda okulda seçmeli ders olarak sunulmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %8.9'u geriatri seçmeli dersini almıştır. Akpınar Söylemez ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada geriatri hemşireliği seçmeli dersinin yaşlılara yönelik tutumu olumlu yönde değiştirdiği, özellikle

öğrencilerin negatif tutumlarının azaltılmasında etkili olduğu ifade edilmiştir (26). Çalışmaya katılan öğrencilerin geriatri seçmeli dersinden pozitif yönde etkilendikleri düşünülmektedir. Daha önce yaşlıyla birlikte yaşama durumuna göre öğrencilerin yaşlanma ile ilgili beklentilerinin farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatürde yaşlıyla daha önce birlikte yaşayan hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının farklılık gösterdiği belirtilmektedir (12). Yaşlıyla birlikte yaşayan hemşirelik öğrencilerinin daha olumlu tutumları olduğu fakat istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığını belirten çalışmalar bulunmaktadır (11, 22, 30). Aile ortamında aynı zamanda yaşlının evde bakımı da sağlanmaktadır. Aile ortamında yaşlı bakımı aile üzerinde duygusal, fiziksel ve ekonomik baskı oluşturabilmektedir (31). Yaşlı bireyle birlikte yaşayan öğrencilerin aynı zamanda olumsuz durumları da görmeleri nedeniyle etkilendiği düşünülmektedir.

Daha önce yaşlıya bakım verme durumuna göre öğrencilerin yaşlanma ile ilgili beklentilerinin farklılık göstermediği, fakat bakım verme deneyimi olan öğrencilerin ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmamızın sonucu literatürdeki diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (10, 11, 13). Geriatri eğitiminin ve klinik deneyimin hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireyler hakkında bilgi sahibi olmaları ve onlara tutumlarını olumlu yönde artırmak için en iyi yöntem olduğu belirtilmektedir (11).

Mezun olduğunda yaşlıyla çalışmayı isteme durumuna göre öğrencilerin yaşlanma ile ilgili

beklentilerinin istatistiksel olarak farklılık göstermediği, fakat yaşlıyla çalışmak isteyen öğrencilerin ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde yaşlıyla çalışmayı isteyen hemşirelik öğrencilerinin yaşlıya yönelik tutumlarının daha iyi olduğu belirtilmektedir (10, 12, 19). Öte yandan, Evers, Ploeg ve Kaasalainen tarafından yapılan çalışmada ise, öğrencilerin yaşlılara karşı olumlu tutum gösterdikleri fakat monoton, yavaş ve ağır bir görev olarak gördükleri için yaşlılarla çalışmak istemedikleri belirtilmektedir (32). Çalışmamızda hemşirelik öğrencilerinin %62.6'sının mezun olduğunda yaşlıyla çalışmak istediği ve bu öğrencilerin yaşlılık ile ilgili beklentiler ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşlanma ile ilgili beklentiler fiziksel ölçek alt puan ortalamasının yaş ile pozitif yönde düşük derecede ilişkili olduğu bulunmuştur (11). Literatürde hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumları ile yaş arasındaki ilişkiyi gösteren çalışma sonuçları farklılık göstermektedir. Yaşla birlikte hemşirelik öğrencilerinin daha olumlu tutum sergilediğini gösteren çalışmalar (4, 11, 15, 16) bulunmaktadır. Wang ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise daha genç hemşirelik öğrencilerinin tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur (19). Liu ve arkadaşlarının yaptığı sistematik derleme sonucunda da on bir çalışmanın üçünde artan yaşla pozitif tutum sergilendiği, sekiz çalışmada ise istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmadığını

belirtmektedir (33). Hemşirelik öğrencilerinin artan yaşla birlikte yaşlı bireyler hakkında daha fazla bilgi edinmeleri ve yaşlı bireye bakım verme deneyimlerinden olumlu etkilenmelerinden dolayı yaşlılık ile ilgili beklentilerinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ

Çalışmamız hemşirelik öğrencilerinin yaşlılık ile ilgili beklentilerinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılıkla ilgili beklentileri istenilen düzeyde değildir. Hemşirelik öğrencilerinin sınıfı, yaşlıya yönelik ders almış olması ve yaşlı, yaşlanma ile ilgili beklentilerini etkilemektedir. Cinsiyet, daha önce yaşlıyla yaşama durumu, yaşlıya bakım verme deneyimi ve yaşlıyla çalışmayı isteme durumunun ise hemşirelik öğrencilerinin yaşlanma ile ilgili beklentilerini etkilemediği bulunmuştur. Toplumun üyeleri olan hemşirelik öğrencilerinin yaşlılığa bakış açısı önem taşımaktadır. Sağlık bakım hizmetlerinde görev alacak hemşirelik öğrencilerinin yaşlanma ile ilgili beklentilerinin olumlu olması, ileride yaşlı bireylerin alacağı sağlık bakımının kalitesini artıracaktır düşünülmektedir. Yaşlılığa ve yaşlı bireylere karşı oluşan ön yargılardan uzaklaşılması bu döneme yönelik olumlu bakış açısı kazanılması ile mümkün olacaktır. Türkiye’de pek çok hemşirelik okulunda yaşlıya yönelik ders bulunmamakta ancak sınırlı sayıda okulda geriatri hemşireliği seçmeli ders olarak sunulmaktadır. Seçmeli bir ders olarak verilmesi sonucu her öğrenci geriatri hemşireliği konusunda yeterli bilgi sahibi

olamamaktadır. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlıyla ilgili beklentilerinin olumlu yönde etkilenmesi için müfredatta yaşlılık ve yaşlı bakımına yönelik konulara ve uygulamalara daha fazla yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization. Ageing and Health 2015 Erişim Tarihi: 22.05.2016
<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs404/en/>
2. Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. İstatistiklerle yaşlılar 2017, 15 Mart 2018: 27595. Erişim: 13.05.2018.
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27595>
3. Sarkisian CA, Shungkwiler SA, Aguilar I, ve ark. Ethnic differences in expectations for aging among older adults. *Journal of American Geriatrics Society*, 2006; 54: 1277-1282.
4. Vefikuluçay D, Terzioğlu F. Ageism and nursing: Review. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 2002; 2:2, 137-144.
5. Lee Y-S. Measures of student attitudes on aging. *Educational Gerontology*, 2009; 35:2, 37-41.
6. Boswell SS. Effects of aging and adult development education and service learning on attitude, anxiety, and occupational interest. *Journal of Effective Teaching*, 2015; 15:1, 5-19.
7. Sarkisian CA, Prohaska TR, Wong MD, ve ark. The relationship between expectations for aging and physical activity among older adults. *Journal of General Internal Medicine*, 2005; 20: 911-915.
8. Beşer A, Küçüküçlü Ö, Bahar Z, ve ark. Study of Validity and Reliability of the Scale Regarding the Expectations About Aging. *HealthMED*, 2012; 6:9, 3107-3113.
9. Polit DT, Beck CT. (2008). *Nursing research: Generating and assessing evidence fir nursing practice* (8th ed.). New York: J. B. Lippincott.
10. Akpınar Söylemez B, Küçüküçlü Ö, Tekin D, ve ark. Examining nursing students' attitudes towards the elderly and factors affecting attitudes towards the elderly. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2018; 11:2, 173-179.
11. Ayoğlu FN, Kulakçı H, Ayyıldız TK, ve ark. Attitudes of Turkish nursing and medical students towards elderly people. *Journal of Transcultural Nursing*, 2014, 25:3, 241-248.
12. Kizilci S, Kucukguclu O, Mert H, ve ark. Examination of nursing students' attitudes towards older people in Turkey. *HealthMED*, 2013; 7:2, 544-552.

13. Turan E, Yanardağ M, Metintas S. Attitudes of students of health sciences towards the older persons. *Nurse Education Today*, 2016; 36: 53-57.
14. Bleijenberg N, Jansen M, Schuurmans M. Dutch nursing students' knowledge and attitudes toward older people: A longitudinal cohort study. *Journal of Nursing Education and Practice*, 2012; 2: 1-8.
15. Hughes NJ, Soiza RL, Chua M, ve ark. Medical students attitudes toward older people and willingness to consider a career in geriatric medicine. *Journal of the American Geriatrics Society*, 2008; 56: 334-338.
16. Lambrinou E, Sourtzi P, Kalokerinou A, ve ark. Attitudes and knowledge of the Greek nursing students towards older people. *Nurse Education Today*, 2009; 29:6, 617-622.
17. Zverev Y. Attitude toward older people among Malawian medical and nursing students. *Educational Gerontology*, 2013; 39: 57-66.
18. Hweidi IM, Al-Obeisat SM. Jordanian nursing students' attitudes toward the elderly. *Nurse Education Today*, 2006; 26: 23-30.
19. Wang CC, Liao WC, Kao MC, ve ark. Taiwanese medical and nursing students interest levels in and attitudes toward geriatrics. *Annals Academy of Medicine Singapore*, 2009; 38: 230-236.
20. Adıbelli D, Kılıç D. Difficulties experienced by nurses in older patient care and their attitudes toward the older patients. *Nurse Education Today*, 2013; 33:9, 1074-1078.
21. Sözcüoğlu S, Mandracioğlu A. Health sciences students' ageing anxiety and attitudes towards older people. *Turkish Journal of Geriatrics*, 2017; 20:1, 54-60.
22. Türgay AS, Şahin B, Şenuzun Aykar F, ve ark. Attitudes of Turkish nursing students toward elderly people. *European Geriatric Medicine*, 2015; 6: 267-270.
23. Vefikuluçay-Yılmaz D, Terzioğlu F. Development and psychometric evaluation and ageism attitude scale among the university students. *Turkish Journal of Geriatrics*, 2011; 14:3, 259-268.
24. Arpacı F, Ersoy AF. Türk toplumunda yaşlılık: yetişkin bireylerin yaşlılık dönemi görüşlerine ilişkin bir araştırma. 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15 Eylül 2007, Ankara. Kongre Özet Kitabı 61-73.
25. Aközer M, Nuhurat C, Say Ş. Türkiye'de yaşlılık dönemine ilişkin beklentiler araştırması. *Aile ve Toplum*, 2011; 12:7, 103-127.
26. Akpınar Söylemez B, Küçükgüçlü Ö, Akyol MA. Can an elective geriatric nursing course change nursing students' attitudes and willingness in caring for the elderly? A quasi-experimental design study. *Turkish Journal of Geriatrics*, 2018; 21:1, 33-40.
27. Conti G, Bowers C, O'Connell MB, ve ark. Examining the effects of an experiential interprofessional education activity with older adults. *Journal of Interprofessional Care*, 2016; 30:2, 184-190.
28. Horstmanshof L, Lingard RG, Coetzee S, ve ark. Clinical exercise physiology students learning with older adults: an innovative simulation-based education programme. *Advances in Simulation*, 2016; 1:11, 1-10.
29. Ross L, Williams B, Jennings P. The effectiveness of educational interventions designed to improve health care students behaviors and/or attitudes toward older people: A systematic review protocol. *JBIC Database of Systematic Reviews & Implementation Reports*, 2015; 13:7, 13-23.
30. Bulut E, Çilingir D, Hintistan S. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 2017; 10:3, 137-143.
31. Öztop H, Şener A, Güven S. Evde bakımın yaşlı ve aile açısından olumlu ve olumsuz yönleri. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 2008; 1: 39-49.
32. Evers C, Ploeg J, Kaasalainen S. Case study of the attitudes and values of nursing students toward caring of older adults. *Journal of Nursing Education*, 2011; 50:7, 404-409.
33. Liu YE, Norman IJ, While AE. Nurses' attitudes towards older people: A systematic review. *International Journal of Nursing Studies*, 2013; 50:9, 1271-1281.